
INFORMACJE

ANDRZEJ PIOTR WIATRAK
*Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie
w Brwinowie*

WYNIKI BADAŃ I ICH UPOWSZECZNIANIE W PRAKTYCE ROLNICZEJ^(*)

Badania naukowe powinny być prowadzone zgodnie z zapotrzebowaniem praktyki rolniczej, a nie w oderwaniu od niej. Tymczasem na początku lat dziewięćdziesiątych wystąpiło pogorszenie współpracy między placówkami naukowymi a ośrodkami doradztwa i szkołami rolniczymi⁽¹⁾. Obserwuje się bowiem, że:

- wiele prac naukowych jest kończone na etapie rozwiązań teoretycznych, bez ich adaptacji w rolnictwie,
- prace badawcze są dublowane ze względu na rozproszenie środków na badania rolnicze, co w następstwie powoduje małe ich powiązanie ze sobą i nie zapewnia kompleksowości technologii produkcji,
- część jednostek naukowo-badawczych i pracowników nauki próbuje „zrobić” na placówkach upowszechniających wyniki badań w praktyce, to jest na ODR-ach i szkołach rolniczych, których środki na działalność są niedostateczne.

Na szczęście już od 1993 roku obserwuje się poprawę w tym zakresie i wiele placówek naukowo-badawczych jest zainteresowanych odnowieniem tej współpracy, a zwłaszcza przy prowadzeniu badań u rolników i wdrażaniu ich do praktyki rolniczej. Jednakże, aby współpraca taka dotyczyła chociaż większości badań, istnieje potrzeba stworzenia warunków powiązania badań naukowych z praktyką rolniczą.

(*) W celu poprawy i optymalizowania działań w tym zakresie Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie oraz Departament Nauki, Oświaty i Postępu Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej zorganizowały w Radzikowie w dniach 1-2 lutego 1994 roku konferencję poświęconą upowszechnianiu wyników badań rolniczych i ich zastosowaniu w praktyce. Celem tej konferencji było zapoznanie się z wynikami badań, które mogą być zastosowane w praktyce. Z tego też względu uczestnikami konferencji byli przedstawiciele instytutów branżowych resortu rolnictwa i innych resortów, uczelni rolniczych oraz Ośrodków Doradztwa Rolniczego (ODR-ów), którzy pracują z rolnikami oraz znają ich potrzeby odnośnie wykorzystania odmian roślin, ras zwierząt, nowych technologii itp. Niniejszy artykuł nawiązuje do zagadnień poruszonych w czasie konferencji.

Ideą przewodnią współpracy nauki z praktyką rolniczą powinno być zainteresowanie pracowników nauki efektami zastosowań ich wyników w praktyce rolniczej przez:

- uwzględnienie w ocenie dorobku wyników uzyskiwanych we współpracy z praktyką rolniczą,
- zachęty materialne osób (zespołów) podejmujących się rozwiązań zgłaszanych przez ośrodki doradztwa rolniczego i szkoły rolnicze.

Współpraca nauki z praktyką rolniczą powinna doprowadzić do powstania *systemu informacji rolniczej*, która może być zastosowana w praktyce. W systemie tym uczestniczyć powinny zarówno Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, jak instytuty branżowe i PAN zajmujące się gospodarką żywnościową, uczelnie, szkoły rolnicze i ośrodki doradztwa rolniczego.

Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - realizując politykę rolną i politykę rozwoju wsi - ma określone priorytety wobec edukacji i badań rolniczych. Z priorytetów tych wynikają kierunki finansowania badań rolniczych i ich wdrażania do praktyki. Rolą resortu rolnictwa w tym zakresie jest więc:

- ustalenie priorytetów badań rolniczych,
- zbieranie zapotrzebowania na badania ze strony praktyki rolniczej,
- ustalenie zasad finansowania i podziału środków finansowych,
- zawieranie umów z nauką na realizację określonych tematów badawczych.

Z kolei *ośrodki doradztwa rolniczego* zgłaszają problemy praktyki rolniczej, których rozwiązanie przekracza ich możliwości i które powinny być rozwiązane we współpracy z nauką. Zgłaszając zapotrzebowanie na badania ośrodki te ustalają własne priorytety badawcze oraz proponują wykonawców poszczególnych zadań. Jednocześnie oceniają możliwości wykorzystania wyników badań w doradztwie oraz uczestniczą (pomagają) w przeprowadzeniu badań u rolników (np. w doświadczalnictwie) i w ich upowszechnianiu. Podobne zapotrzebowanie na wyniki badań zgłaszają *szkoły rolnicze*.

Natomiast zadaniami *nauki* (instytutów, uczelni, zespołów badawczych itp.) są:

- realizacja badań dla potrzeb doradztwa i szkół rolniczych,
- przygotowanie wyników badań do potrzeb edukacji i praktyki rolniczej,
- udział we wdrażaniu wyników własnych badań,
- organizacja szkoleń z zakresu wdrażanych do praktyki badań.

Aby zakreślony w ten sposób system badań i informacji rolniczej mógł sprawnie funkcjonować muszą być w pierwszej kolejności określone priorytety polityki rolnej, z których z kolei wynikają zadania wobec nauki, doradztwa i oświaty rolniczej. Następnie musi być określony system finansowania badań

rolniczych. Dotychczasowy system finansowania tych badań - głównie z *Komitetu Badań Naukowych*, a pomocniczo przez resort rolnictwa i inne resorty - nie zapewnia ich kompleksowości i powiązania ze sobą, co w rezultacie prowadzi do rozproszenia - o czym była już mowa - środków na badania i dublowania prac naukowych. W związku z tym istnieje potrzeba koordynacji tych badań i powołania jednostki zajmującej się taką pracą. Celowe byłoby powołanie *Komitetu Badań Rolniczych*, jednostki Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, który koordynowałby badania związane z gospodarką żywnościową i wsią (zgodnie z ustalonymi priorytetami polityki rolnej), albo też zapewnienie wpływu resortu na decyzje dotyczące kierunków badań rolniczych i rozdysponowania środków na ich realizację w *Komitecie Badań Naukowych*. Już obecnie resort ten ma pewien wpływ na badania poprzez *prace zamawiane* w KBN, ale chodziłoby o zwiększenie jego oddziaływania na badania służące rolnictwu, za którego wyniki produkcyjno-ekonomiczne odpowiada.

Kolejna sprawa to organizacja systemu informacji rolniczej dla potrzeb badań rolniczych, obsługa tego systemu, zgłaszanie potrzeb badań i szkoleń dla jednostek naukowo-badawczych itp. Odpowiedzialność za te zagadnienia spoczywa na Ministerstwie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, ale resort może zlecić ich realizację jednostce podległej, która współpracuje z programami edukacyjnymi dla wsi i z praktyką gospodarczą. Placówką taką w Polsce jest *Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie*, zajmujące się badaniami potrzeb, oceną i tworzeniem programów w zakresie szkolnej i pozaszkolnej oświaty rolniczej (łącznie z doradztwem).

Stworzenie systemu informacji rolniczej dla powiązania badań rolniczych z praktyką spełniać powinno różne funkcje, wzajemnie ze sobą powiązane. Wśród podstawowych funkcji takiego systemu można wyróżnić następujące:

1. **Funkcje strategiczne** - wynikające z zasad realizowanej polityki i ustalające kierunki badań wynikające z priorytetów polityki rolnej;
2. **Funkcje usługowe** - praca placówek naukowo-badawczych i podejmowania badań na rzecz praktyki rolniczej;
3. **Funkcje promocyjne** - upowszechniania i promocji wyników badań naukowych w praktyce;
4. **Funkcje integracyjne** - integrowanie badań rolniczych i powiązania zespołów badawczych z różnymi placówkami dla rozwiązania określonego problemu.

Korzyści ze stworzenia takiego systemu informacji rolniczej są dla wszystkich, którzy będą w nim uczestniczyli. Chodzi więc o zainteresowanie i współpracę w tworzeniu takiego systemu, systemu całościowo ujmującego badania rolnicze. W związku z tym baza informacyjna badań i upowszechniania ich w praktyce powinna spełniać następujące postulaty:

- *całościowego ujęcia gospodarki żywnościowej,*
- *kompleksowości i integralności,*
- *optymalności,*
- *koordynacji.*

Zapewnienie tych postulatów jest niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania systemu upowszechniania wyników badań do praktyki rolniczej. Uwzględnić należy bowiem, że cała działalność człowieka zależy od informacji zebranych i przetworzonych. Są one wykorzystywane do ustawicznego sterowania zachowania się ludzi i prowadzonej przez nich działalności, co w konsekwencji prowadzi do odpowiedniego ukierunkowania produkcji, charakteru aktywności itp. W związku z tym ważne znaczenie ma spełnienie omówionych postulatów oraz sposób ich przekazania, odpowiedniego ich kodowania i przygotowania do upowszechnienia.

Zagadnienia omawiane w niniejszym opracowaniu znalazły odzwierciedlenie w dyskusji na wspomnianej konferencji. W czasie dwudniowych obrad przedstawiciele placówek naukowo-badawczych przedstawili wyniki prac naukowych, które mogą być zastosowane w praktyce w gospodarce żywnościowej wraz z propozycją współpracy z ODR-ami, szkoleń, upowszechnianiu informacji oraz jej zastosowaniu itp. Jednocześnie dyrektorzy ODR-ów i Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie przedstawili oczekiwania w tym zakresie. Z prezentowanych referatów i dyskusji wynika, że jest potrzeba stworzenia i funkcjonowania systemu informacji rolniczej, systemu ułatwiającego prace i współdziałanie w celu wdrożenia postępu w gospodarce żywnościowej. *Celem głównym zarówno placówek naukowo-badawczych zajmujących się gospodarką żywnościową jak i ośrodków doradztwa rolniczego, jest bowiem wdrażanie postępu rolniczego.* Podobnie proces ten przebiega w szkołach rolniczych.

Z prezentowanych wystąpień wynika wiele wniosków, które powinny być realizowane przy budowie systemu informacji rolniczej o wynikach badań naukowych i ich wdrażania w praktyce rolniczej. Najważniejsze wnioski zgłoszone w czasie konferencji to:

1. Potrzeba stworzenia takiego systemu wraz z zapewnieniem środków na jego funkcjonowanie i stworzenia warunków do optymalizowania działań w tym zakresie;

2. Współpraca placówek naukowo-badawczych w zakresie kompleksowego zbadania określonego zjawiska (np. produkcji pasz dla zwierząt);
3. Regionalizacja wdrożeń badań naukowych, regionalizacja wynikająca z przestrzennego zróżnicowania warunków produkcji rolniczej, kierunków produkcji rolniczej, obszarów wiejskich i stopnia ich zagospodarowania;
4. Współpraca placówek naukowo-badawczych z ODR-ami, na terenie których pragną one wdrażać nową technologię i upowszechniać ją;
5. Pomoc ODR-ów w przeprowadzaniu badań terenowych;
6. Ścisłejsze powiązanie doradztwa rolniczego z przetwórstwem spożywczym i upowszechnianie jego na wsi.

Z kolei główne tematy badawcze jakie powinny być rozwiązywane obecnie przez instytuty i uczelnie są - jak wynika z bieżącej pracy ODR-ów - następujące:

1. Ekonomia i organizacja gospodarstw rolniczych wraz z uwarunkowaniami rynkowymi,
2. Pasje dla zwierząt i ich żywienie,
3. Nowe odmiany roślin,
4. Ekologia w rolnictwie z elementami ochrony środowiska,
5. Wielofunkcyjny rozwój wsi.